

Istorie

**Bacalaureat
- teste -**

Tema 1. Romanitatea românilor în viziunea istoricilor

Romanitatea românilor a fost abordată de-a lungul timpului de diferiți istorici și politicieni în contextul unor transformări politice importante. Romanitatea românilor a fost explicată din perspectiva originii daco-romane, a latinității limbii române și a continuității daco-romane în condițiile migrațiilor, dar și a unității de neam.

În Evul Mediu, romanitatea românilor a fost abordată de către umaniștii italieni pe fondul amenințării otomane. Turcii au început atacurile asupra Europei la mijlocul secolului al XIV-lea cu intenția să o cucerească. În aceste condiții s-a încercat o coalizare a creștinilor pentru apărarea moștenirii Antichității romane.

Astfel, Enea Silvio Piccolomini/Papa Pius al II-lea (1458-1464) a arătat, în lucrarea „Cosmografia”, romanitatea românilor susținând-o prin originea daco-romană a poporului și prin latinitatea limbii sale. Antonio Bonfini, în „Decadele”, a reluat ideile lui Pius al II-lea și a completat conceptul de romanitate cu ideea continuității daco-romane în condițiile migrațiilor.

Din Europa, ideile umaniste s-au răspândit și în spațiul românesc, în Transilvania, în secolul XVI, iar în Moldova și Țara Românească în secolele XVII-XVIII. Cărturarilor români care au studiat în Occident au devenit preocupați să descopere și să afirme originile latine ale românilor din cele trei țări române.

Astfel, Nicolaus Olahus în lucrarea „Hungaria”, Grigore Ureche în „Letopisețul Țării Moldovei”, Miron Costin în „De neamul moldovenilor” și Constantin Cantacuzino în „Istoria Țării Românești” au susținut romanitatea românilor prin: ideea originii daco-romane a românilor, latinitatea limbii și unitatea de neam.

În Epoca Modernă, romanitatea românilor a fost abordată în context politic. În secolul al XVIII-lea, romanitatea românilor a legitimat lupta pentru drepturi a ardelenilor. Românii din Transilvania, aflați sub dominație străină, sunt tolerați și lipsiți de drepturi politice. În această perioadă s-a înființat Biserica Greco-Catolică sau unită. Unul dintre reprezentanții săi, Inochenție Micu, cere drepturi pentru ardeleni și aduce în sprijinul solicitărilor sale argumentul romanității înțeleasă ca vechime, număr de locuitori și continuitate în același spațiu de locuire. Așadar, lupta politică s-a desfășurat într-un context religios.

Mișcarea românească stârnește reacții în mediul austriac. Autorul Franz I. Sulzer formulează, în 1781, teoria imigraționistă, susținând că poporul român s-a format la sudul Dunării, de unde a venit în nordul fluviului, în secolul al XII-lea. Scopul lansării acestei teorii era limpede: anularea argumentelor istorice ale românilor în lupta politică din Transilvania și justificarea privilegiilor deținute de maghiari, sași și secui precum și a statutului de „tolerați” atribuit românilor. În felul acesta, chestiunea continuității istorice va căpăta un pronunțat caracter politic.

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, mișcarea românească de emancipare se laicizează, fiind susținută de Școala Ardeleană, promotoarea ideilor iluministe din Transilvania. Reprezentanții săi formulează un memoriu, „Supplex Libellus Valachorum”, în 1791 și solicită drepturi pe baza romanității pure a românilor, exagerare menită să evidențieze contrastul dintre trecutul glorios și prezentul injust.

Abordarea romanității este necesară pentru a putea combate teoriile exagerate. Un argument în acest sens îl reprezintă teoria imigraționistă sistematizată de Robert Roesler. Deoarece în 1859, Moldova se unea cu Țara Românească, exista posibilitatea ca românii din Ardeal să își dorească același lucru. După realizarea dualismului austro-ungar, în 1867, imigraționismul este readus cu și mai multă tărie în dezbaterile istoricilor de către austriacul Robert Roesler. Acesta sistematizează ideile antiromânești de până la el și susține că poporul român s-a format la sudul Dunării, de unde a migrat în secolul al XIII-lea în teritoriul de astăzi. Așadar, studiarea romanității românilor oferă materialul necesar pentru combaterea unor neadevăruri lansate din motive istorico-politice. Un exemplu este lucrarea lui A.D. Xenopol, „Teoria lui Roesler” (1884), care vine cu argumente logice și istorice referitoare la continuitatea dacică și coerența procesului de romanizare.

În Epoca Contemporană, au fost reluate disputele istoriografice, pe fondul negării continuității românești în ținuturile de dincolo de Carpați și al teoretizării pretensei inferiorități a lumii rurale românești în raport cu

ierarhiile nobiliare maghiare. Școala istorică românească produce opere științifice importante pentru înțelegerea etnogenezei românești, precum „O enigmă și un miracol istoric: poporul român”, a lui Gheorghe Brătianu.

După al Doilea Război Mondial, ascensiunea comunismului și dependența de URSS au sufocat cultura românească și au adus în prim-plan persoane fără alt merit decât acela de a sluji regimul. Istoriografia a cunoscut și ea transformări propagandistice dictate de Moscova. În manualul de istorie din 1947, M. Roller a negat romanitatea românilor, exagerând rolul elementului slav în etnogeneza românească. Romanii sunt numiți „cotropitori”, iar plecarea lor din Dacia este numită „eliberare”.

În acțiunea sa de consolidare a puterii obținute în 1965, Nicolae Ceaușescu a declanșat o acțiune de reînviere a sentimentului național al românilor, fiind reevaluată contribuția civilizației romane la crearea poporului român. Ideea romanității românilor a fost relansată, dar s-a considerat că poporul român s-a format numai pe teritoriul țării noastre cu un aport determinant al civilizației locale geto-dacă.

După 1989 a revenit echilibrul în problema romanității românilor; un autor important este Lucian Boia care, în „Istorie și mit în conștiința românească”, apărută în 1996, dovedește o atitudine obiectivă, critică asupra problemelor de bază ale istoriografiei românești. Acesta susține că „singura raportare incontestabilă la origini este oferită până la urmă de limbă. Esența romanică a limbii române, la care se adaugă numele de *român*, înclină într-un sens balanța spre romani.”

Privind retrospectiv, putem constata că abordarea romanității românilor a depășit uneori cadrul pur științific. În zilele noastre, când argumentul întâietății naționale nu mai este relevant, într-o Europă a egalității între națiuni, romanitatea românilor este un fapt istoric cert – nici nu poate fi contestată, nici nu se cere a fi demonstrată.

Test recapitulativ – Tema 1

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de 3 ore.

SUBIECTUL I

(30 de puncte)

Citiți, cu atenție, sursele de mai jos:

A. „Căci românii se trag din romani, ceea ce mărturisește până în vremea de acum limba lor, care deși se află în mijlocul unor neamuri barbare, atât de felurite, nu a putut fi răpusă. Ei au locuit în partea cealaltă a Dunării pe care odinioară o populau dacii și geții, căci partea de dincoace au ocupat-o apoi bulgarii (...). Căci din legiunile și coloniile duse în Dacia de Traian și de ceilalți împărați romani s-au tras românii pe care Pius (Enea Silvio Piccolomini) îi derivă din Flaccus (...). Deși năvălirile barbare de tot felul s-au revărsat asupra provinciei Dacia și asupra poporului roman și regiunii geților împreună cu Panonia, totuși s-a văzut că n-au putut fi răpuse coloniile și legiunile romane care se dezvoltaseră de curând. Încate de valorile de migratori, ele totuși mai exală limba romană și ca să nu o părăsească nicicum, se împotrivesc cu îndârjire, încât îi vezi că luptă nu atât pentru păstrarea neatinsă a vieții, cât a limbii.”

(Antonio Bonfini, *Decadele*)

B. „Romanitatea Daciei a fost însă diferită de cea a altor provincii cucerite de armata Romei. În Italia de Sus, Gallia, Spania (...) ea a fost produsul unei fericite deznaționalizări a unei populații numeroase preexistente care a continuat să reprezinte majoritatea, a atragerii acestei populații la un alt mod de a gândi și a vorbi, a amestecului unei părți a sângelui roman imigrat cu cel local... În Dacia, însă a fost creată o adevărată țară de colonizare dintr-un teritoriu slab locuit și înconjurat de o populație dușmănoasă, în care însă romanitatea nu și-a înfipt rădăcini atât de adânci, nesprijinindu-se pe bazele unei naționalități cucerite și din punct de vedere spiritual. De aici și ușurința cu care mai târziu a putut fi îndepărtată și a dispărut (...), fiind ștearsă ca o simplă poleială (...). Unii susțin că provincialii romani s-au refugiat în munți, pentru a-și păstra acolo libertatea și viața.”

(Robert Roesler, *Studii românești. Cercetări asupra istoriei vechi a românilor*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți un autor ce susține romanitatea românilor, precizat în sursa **A**. **2 puncte**
2. Precizați, din sursa **B**, o informație referitoare la romanitatea provinciei Dacia. **2 puncte**
3. Menționați un popor și un spațiu istoric la care se referă atât sursa **A**, cât și sursa **B**. **6 puncte**
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține continuitatea daco-romană în condițiile migrațiilor. **3 puncte**
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa **B**, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). **7 puncte**
6. Prezentați două viziuni diferite despre romanitatea românilor, în afara celor la care se referă sursele date. **6 puncte**
7. Menționați o asemănare între cauzele negării romanității românilor. **4 puncte**

SUBIECTUL al II-lea

(30 de puncte)

Citiți, cu atenție, sursa de mai jos:

„Iară noi într-alt chip de ai noștri și de toți cât sânt rumâni, ținem și creadem, adevărindu-ne den mai aleșii și mai adeveriții bătrâni istorici și de alții mai încoace, că valahii, cum le zic ei, iară noi, rumânii, sântem adevărații romani și aleși romani în credință și bărbăție, den carii Ulpie Traian i-au așezat aici în urma lui Decheval, dupre ce de tot l-au supus și l-au pierdut, și apoi și alalt tot șireagul împăraților așa cum i-au ținut și i-au lăsat așezați aici și dintr-aceleora rămîșișă să trag până astăzi rumânii aceștia. Însă rumâni înțeleg nu numai ceștea de aici, ce și den Ardeal, carii încă mai neaoși sânt, măcară fie și cevași mai osăbită în niște cuvinte den amestecarea altor limbi, cum s-au zis mai sus, tot romani îi ținem, că toți aceștea dintr-o fântână au izvorât și cură.”

(Constantin Cantacuzino, *Istoria Țării Românești*)

Pornind de la această sursă, răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți un popor menționat în sursa dată. **2 puncte**
2. Precizați spațiul istoric la care se referă sursa dată. **2 puncte**
3. Menționați, din sursă, un conducător politic și o acțiune a acestuia. **6 puncte**
4. Menționați, din sursă, două informații referitoare la „rumâni”. **6 puncte**
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la romanitatea românilor, susținându-l cu două informații selectate din sursă. **10 puncte**
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, necesitatea studierii romanității românilor. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) **4 puncte**

SUBIECTUL al III-lea

(30 de puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre abordările privind romanitatea românilor, având în vedere:

- prezentarea unei cauze pentru care a fost susținută romanitatea românilor în Evul Mediu;
- menționarea a doi istorici care au abordat problema romanității românilor și a câte două idei prin care au susținut acest concept;
- precizarea unei constante în abordarea romanității românilor;
- formularea unui punct de vedere despre semnificația studierii romanității românilor și susținerea sa printr-un argument istoric.

NOTĂ: Se punctează utilizarea limbajului istoric adecvat, structurarea eseului, evidențierea relației cauză-efect, elaborarea argumentului istoric (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea succesiunii cronologice/logice a faptelor istorice și încadrarea eseului în limita de spațiu precizată.

Tema 2. Secolul al XX-lea – între democrație și totalitarism. Ideologii și practici politice în România și în Europa

A. Secolul al XX-lea – între democrație și totalitarism în Europa

La sfârșitul Primului Război Mondial dispar imperiile multinaționale – Imperiul German, Imperiul Austro-Ungar, Imperiul Otoman – și apar state naționale care optează pentru regimuri democratice sub forma monarhiei constituționale sau a republicii. Astfel, democrațiilor tradiționale precum cea engleză, li se adaugă tinerele democrații ale unor state lipsite de o tradiție în acest sens – Germania sau Italia.

Democrația se caracterizează prin următoarele practici politice: suveranitatea poporului, separarea puterilor în stat, pluralism politic, respectarea drepturilor și libertăților cetățenești.

Un model politic democratic este cel britanic. În Marea Britanie democrația a fost consolidată prin introducerea votului universal în anul 1918, fapt ce a susținut suveranitatea poporului. Puterile în stat erau împărțite astfel: puterea executivă aparținea Cabinetului, cea legislativă era exercitată de Parlamentul bicameral – Camera Lorzilor și Camera Comunelor, iar cea judecătorească, de instanțele judecătorești. Monarhul avea o funcție de reprezentare, fără a se implica în funcționarea instituțiilor. Pluralismul politic se explică prin coexistența unor mari partide, Partidul Conservator și Partidul Laburist, care alternează la guvernare.

Din cauza nemulțumirilor legate de semnarea tratatelor de pace, plata despăgubirilor de război și declanșarea Marii Crize Economice, multe dintre tinerele democrații sunt îngenuncheate de totalitarism.

Totalitarismul cunoaște două forme de manifestare politică: de stânga, comunismul, și de dreapta, fascismul și nazismul. Totalitarismul se caracterizează prin următoarele practici politice: prezența unui conducător, a unui partid și a unei ideologii; cultul conducătorului; controlul statului asupra economiei; represiune și teroare asupra populației; încălcarea drepturilor și a libertăților cetățenești.

Comunismul a fost formulat ca ideologie de către Karl Marx și Friedrich Engels. Această ideologie susținea necesitatea unei lupte de clasă prin care conducerea celor puțini și bogați să fie înlăturată și să se impună o „democrație a proletariatului”, adică a clasei muncitorilor, bazată pe egalitatea între oameni.

Comuniștii au ajuns la putere în Rusia în urma Revoluției bolșevice din data de 25 octombrie 1917, iar liderul lor, Vladimir Ilici Lenin, a scos țara din Primul Război Mondial, însă i-a epuizat resursele într-un conflict civil dintre „albi” și „roșii”, câștigat de cei din urmă. Astfel, în 1922 se proclama URSS-ul.

Regimul politic comunist se caracterizează prin concentrarea puterii în mâinile unui conducător – Lenin/ Stalin, care e susținut de partidul unic – PCUS și legitimat de ideologia acestuia – cea marxist-leninistă.

Cultul conducătorului se realiza prin cenzură ca mijloc de control asupra modului de a gândi și de a acționa al oamenilor, prin manifestații publice de proporții și prin înregimentarea populației, obligată de la vârste fragede să facă parte din organizații pro-comuniste.

Controlul statului asupra economiei a presupus derularea proceselor de naționalizare, colectivizare și industrializare forțată; naționalizarea a însemnat trecerea întreprinderilor industriale, miniere și de transporturi la stat; colectivizarea a presupus trecerea terenurilor agricole în proprietatea statului, care organizează forme colective de producție, iar industrializarea forțată înseamnă dezvoltarea cu predilecție a anumitor ramuri ale industriei decise de partidul unic.

Regimul s-a menținut la putere prin represiune, teroare și regim de detenție sever instrumentate prin intermediul polițiilor secrete (CEKA/NKVD) și al închisorilor și lagărelor comuniste, cunoscute sub numele de *Gulagul Sovietic*.

O altă practică politică a fost încălcarea drepturilor și a libertăților cetățenilor, precum dreptul la opinie, la libertate personală, la proprietate etc.

Fascismul a fost formulat ca ideologie în contextul nemulțumirilor față de prevederile tratatelor de pace, căci Italia, deși stat învingător, nu a primit teritoriile solicitate. Ca urmare, ideologia fascistă își propunea refacerea onoarei națiunii italiene după modelul Romei Antice, însuși numele său venind de la *fascii*, simboluri ale puterii în lumea romană. O altă idee a fasciștilor era organizarea economiei pe principii corporatiste.

În octombrie 1922 fasciștii au organizat Marșul asupra Romei. Scopul principal al acestei acțiuni nu a fost acela de a atrage atenția asupra pericolului comunist, ci de a exercita o presiune asupra regelui în vederea numirii lui B. Mussolini în fruntea guvernului. Ca urmare, regele Victor Emanuel al III-lea i-a încredințat puterea executivă lui B. Mussolini, care, în decurs de doi ani, și-a consolidat autoritatea politică și a transformat Italia într-un stat totalitar.

Regimul politic fascist se caracterizează prin concentrarea puterii în mâinile unui conducător – Mussolini, care e susținut de Partidul Fascist și a legitimat ideologia acestuia, fascismul.

Cultul conducătorului era susținut prin cenzură ca mijloc de control asupra modului de a gândi și de a acționa al oamenilor, prin manifestații elogiative și prin înregimentarea populației, în organizații precum *Dopolavoro* sau *Ballila*.

Statul organizează economia prin crearea sistemului corporatist, corporațiile fiind asociații ale patronilor și muncitorilor care înlocuiesc mișcarea sindicală și controlează Parlamentul.

Regimul se menține la putere prin represiune și teroare, ambele fiind organizate prin intermediul poliției secrete OVRA și a Tribunalului Special.

O altă practică politică a fost încălcarea drepturilor și a libertăților, precum dreptul la opinie și la libertate personală.

Nazismul a fost formulat ca ideologie de Adolf Hitler în lucrarea „Mein Kampf”, pe fondul nemulțumirilor Germaniei față de prevederile tratatelor de pace, al plății reparațiilor de război și al Marii Crize Economice.

Potrivit lui Hitler, lumea se împarte în rase superioare și rase inferioare, iar rasa superioară are nevoie de un spațiu vital din care pot fi înlăturate rasele inferioare. Așadar, ideologia nazistă avea un caracter ultranaționalist, antisemit, rasist și anticlerical.

În urma alegerilor din 1932 partidul nazist a devenit formațiunea politică cu cele mai multe locuri în parlament (Reichtag) dar, în acel moment, Hitler nu dispunea de o majoritate. În aceste condiții, eșecul formării unei alternative stabile l-a determinat pe președintele Hindenburg să-l propună pe Hitler în funcția de cancelar.

Regimul politic nazist s-a instaurat în urma concentrării puterii în mâinile unui singur conducător – A. Hitler. Opoziția a fost lichidată iar Partidul Național-Socialist Muncitoresc German (NSDAP) a devenit partid unic.

Cultul conducătorului era realizat prin cenzură ca mijloc de control asupra modului de a gândi și de a acționa al oamenilor, prin manifestații stradale și prin înregimentarea populației, în organizații precum *Tineretul Hitlerist* (ianuarie 1933).

Germania a depășit criza economică și socială prin mari investiții în infrastructură și industria de război. Scopul final al acestei politici nu a fost prosperitatea pe termen lung, ci pregătirea Germaniei pentru o politică de expansiune teritorială și pentru un viitor conflict militar.

Regimul se baza pe represiune și teroare, acestea fiind instrumentate prin intermediul poliției secrete Gestapo, a organizației militare SS și a sistemului de lagăre și închisori.

Naziștii au încălcat sistematic drepturile și libertățile cetățenești – Holocaustul a reprezentat exterminarea a peste șase milioane de evrei, cărora li s-au adăugat și alte categorii sociale și etnice (persoane cu dizabilități, homosexuali, romi) ce au fost trimiși în lagăre de concentrare și exterminare, precum cele de la Auschwitz-Birkenau, Treblinka, Belzec, Chelmno, Majdanek și Sobibor.

Spre deosebire de fascism și nazism, care și-au încetat existența odată cu Cel de-Al Doilea Război Mondial, comunismul a continuat să existe și s-a extins în estul Europei, ducând la apariția blocului sovietic.

B. Secolul al XX-lea – între democrație și autoritarism în România

La sfârșitul Primului Război Mondial, România și-a consolidat regimul democratic prin introducerea votului universal masculin (1918) și prin adoptarea Constituției din 1923. Forma de guvernământ era monarhia constituțională, parlamentară. Aceasta capătă noi dimensiuni odată cu extinderea dreptului de vot și participarea la viața politică a statului. Vorbim, așadar, despre suveranitatea poporului.

Puterile în stat erau separate și exercitate de instituții diferite. Puterea executivă era deținută de Guvern, care, prin intermediul miniștrilor săi, administra politica internă și externă a statului. Puterea legislativă era deținută de Parlament, format din două camere: Camera Deputaților și Senat. Puterea judecătorească era deținută de instanțe. Regele se implica în calitate de mediator în buna funcționare a statului.

Pluripartidismul poate fi exemplificat prin existența partidelor politice: de centru (PNL, PNT), partide ale minorităților (Partidul German și Partidul Evreiesc) și partide extremiste de stânga (PCR) și de dreapta (Legiunea Arhanghelului Mihail). Drepturile și libertățile cetățenești erau respectate, fie că era vorba de drepturi civile (dreptul la opinie, la proprietate), fie că erau drepturi politice (dreptul la vot).

Democrația românească întâmpină dificultăți în perioada interbelică, odată cu Criza Dinastică. În 1925, prințul Carol renunță la prerogativele sale de moștenitor al tronului și regele Ferdinand îl declară succesor pe nepotul său, Mihai. În 1927, regele moare și, cum Mihai era minor, se hotărăște crearea unei Regențe, formată din trei oameni politici ce aveau misiunea de a lua deciziile în stat. În 1930, profitând de nemulțumirile poporului față de Marea Criză Economică, Carol revine în țară, preia tronul sub numele de Carol al II-lea și se produce astfel *restaurația*.

În perioada 1930–1938, Carol al II-lea încearcă să păstreze aparența unui regim democratic, deși el desfășoară o politică duplicitară încercând manipularea electoratului. Ca urmare, în alegerile din 1937, niciunul dintre partide nu a reușit să obțină *prima electorală* (40% din voturi). Acest fapt i-a permis regelui să instaureze o guvernare autoritară, bazată pe Constituția din 1938. Regele devine „capul statului” cu atribuții extinse în plan legislativ și executiv. Un alt element de noutate îl reprezintă cel referitor la îndatoririle românilor, care îl precede pe cel referitor la drepturile lor.

Constituția din 1938 introducea votul universal, masculin și feminin (femeile pot vota, dar nu pot candida), însă numărul alegătorilor scădea din cauza creșterii majoratului electoral la 30 de ani.

În concluzie, Constituția din 1938 introducea în România un regim autoritar care va fi susținut de un cult al personalității (cenzură, propagandă, manifestații publice elogiative), dar și pe dispariția pluralismului politic, căci regele a hotărât ulterior desființarea partidelor istorice și crearea partidului unic, Frontul Renașterii Naționale, de care depindeau toate funcțiile în stat.

În contextul cedărilor teritoriale din anul 1940, regele Carol al II-lea este obligat să renunțe la tron. Îi urmează fiul său, Mihai I, iar puterea politică este exercitată de Ion Antonescu, în calitate de prim-ministru. Între septembrie 1940 și ianuarie 1941, Ion Antonescu a guvernat alături de mișcarea legionară, condusă de Horia Sima, formând Statul Național-Legionar. În ianuarie 1941, legionarii încearcă o lovitură de stat, dar Antonescu reprimă acțiunea și instaurează dictatura militară (1941–1944). Pe 23 august 1944, regele Mihai I, cu sprijinul unor partide politice (inclusiv PNL, PNT și PCR), l-a arestat pe Ion Antonescu. Această acțiune a avut ca scop scoaterea României din alianța cu Puterile Axei, sperând să se evite ocuparea sovietică și să se restabilească un regim democratic. Însă, intrată în sfera de influență a URSS-ului, România va cunoaște un regim de tip totalitar comunist.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de 3 ore.

SUBIECTUL I

(30 de puncte)

Citiți, cu atenție, sursele de mai jos:

A. „În primii 20 de ani de după Primul Război Mondial (1914-1918), majoritatea țărilor democratice mai mici sau cu populație mai redusă s-au autogovernat cu un remarcabil succes. În câteva dintre aceste citadele ale democrației, curentele politice s-au opus tendințelor totalitare ale vremii, în timp ce schimbările de ordin constituțional permiteau o tot mai mare influență a poporului asupra sistemului de guvernare. Cele mai impresionante progrese ale democrației au avut loc în țările nordice: Danemarca, Norvegia, Suedia și Finlanda.”

(J. Barber, *Istoria Europei moderne*)

B. „Democrația este un sistem bazat pe principiul conform căruia nimeni nu se poate proclama conducător, nimeni nu poate deține putere în mod personal și în mod irevocabil. Tocmai pentru că principiul autocratic este respins, axioma democratică este aceea că puterea omului asupra altor oameni poate fi acordată doar de ceilalți – iar aceasta numai și numai pe baza revocabilității. Așadar conducătorii vor deține această funcție ca urmare a desemnării libere, neîngrădite de către cei care urmează să fie conduși. Cu alte cuvinte, oricând puterea celorlalți de a desemna pe cineva este contrafăcută sau anihilată... democrația dispare.”

(G. Sartori, *Teoria democrației reinterpretată*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți un conflict militar precizat în sursa **A**. **2 puncte**
2. Precizați, din sursa **B**, o informație referitoare la principiul autocratic. **2 puncte**
3. Menționați un tip de regim politic și o caracteristică a acestuia la care se referă atât sursa **A**, cât și sursa **B**. **6 puncte**
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că nimeni nu poate fi conducător autoproclamat, ci doar ales. **3 puncte**
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa **A**, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). **7 puncte**
6. Prezentați alte două ideologii din prima jumătate a secolului al XX-lea, în afara celor la care se referă sursele date. **6 puncte**
7. Menționați o caracteristică a democrației din România, în a doua jumătate a secolului al XX-lea. **4 puncte**

SUBIECTUL al II-lea

(30 de puncte)

Citiți, cu atenție, sursa de mai jos:

„Transformarea regimului pluralist autoritar, pe care Mussolini îl instaurase [în Italia] după Marșul asupra Romei, într-o dictatură totalitară (...) datează (...) din anii 1925-1926. (...) Monarhia este susținută, dar regele (...) este constrâns doar la rolul de reprezentare. Senatul este menținut și el doar pentru a se putea exploata referința la antica instituție romană și pentru a cruța fosta clasă conducătoare, dar chiar dacă membrii acestei înalte adunări sunt încărcăți de oameni din partea regimului, ei nu au nicio putere concretă. Camera Deputaților este aleasă în condiții care o fac să depindă strict de partid. (...) Esența puterii aparține în fapt „Ducelui” [Mussolini]. În principiu, acesta nu dă socoteală decât în fața regelui și are mari atribuții economice, în calitate de ministru al corporațiilor, și militare ca șef suprem al armatei. El numește și revocă miniștrii care nu sunt decât simpli executanți și poate legifera prin decret-lege fără control parlamentar. (...) Partidul unic are drept misiune înregimentarea și supravegherea populației (...). El participă la menținerea ordinii cu ajutorul miliției

(...). La această dată [1940] însuși Partidul Național Fascist numără 3 milioane de membri.”

(S. Berstein, P. Milza, *Istoria Europei*)

Pornind de la această sursă, răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți o instituție menționată în sursa dată. **2 puncte**
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. **2 puncte**
3. Menționați, din sursă, un conducător și o formațiune politică. **6 puncte**
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la „Duce”. **6 puncte**
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la dictatura fascistă, susținându-l cu două informații selectate din sursă. **10 puncte**
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația potrivit căreia practicile politice democratice sunt caracteristice Europei în a doua jumătate a secolului al XX-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) **4 puncte**

SUBIECTUL al III-lea

(30 de puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre regimurile politice din perioada interbelică, având în vedere:

- prezentarea unei cauze care a dus la instaurarea totalitarismului în Europa;
- menționarea a doi lideri totalitari din Europa Occidentală și precizarea a câte unei caracteristici pentru regimul fiecăruia;
- precizarea unei trăsături a unei ideologii totalitare, în a doua jumătate a secolului al XX-lea;
- formularea unui punct de vedere despre regimul autoritar din România interbelică și susținerea sa printr-un argument istoric.

NOTĂ: Se punctează utilizarea limbajului istoric adecvat, structurarea eseului, evidențierea relației cauză-efect, elaborarea argumentului istoric (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea succesiunii cronologice/logice a faptelor istorice și încadrarea eseului în limita de spațiu precizată.

Secolul al XIX-lea a stat sub semnul căutărilor legislative menite să ofere spațiului românesc un cadru necesar modernizării instituționale: Regulamentele Organice (1831-1832), Convenția de la Paris (1858) și Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris (1864).

În anul 1866 a fost adoptată prima Constituție românească, ca urmare a venirii pe tron a prințului străin Carol de Hohenzollern-Sigmaringen. Aceasta era inspirată dintr-un model belgian adaptat realităților românești, era structurată pe titluri și articole referitoare la forma de guvernământ, teritoriu, instituții, drepturi etc.

Forma de guvernământ era monarhia constituțională, ereditară și de religie creștină.

Teritoriul României, numită astfel pentru prima oară într-un act oficial, era considerat inalienabil, indivizibil și inviolabil, prevederi care depășeau statutul de vasalitate față de Imperiul Otoman.

Conform Constituției, puterile în stat funcționau astfel: **puterea executivă** – domn – conducea politica internă și cea externă – și guvern; **puterea legislativă** – domn care are inițiativă legislativă și drept de veto – și Parlamentul bicameral, cu membri desemnați prin vot cenșitar; el propunea, dezbătea și aproba legi, dezbătea și aproba bugetul, avea drept de interpelare. **Puterea judecătorească** – domn – era singurul care avea drept de grațiere – și instanțele judecătorești.

La capitolul drepturi și libertăți cetățenești, se înregistrează principalele limite ale Constituției: se stabilea dreptul la cetățenie, însă doar pentru creștini, dreptul la vot, dar cenșitar și masculin, dreptul la proprietate, dar fără ca statul să poată interveni pentru a face exproprieri, în caz de utilitate publică.

Deoarece Constituția prevedea libertatea de opinie și dreptul la asociere, ea a încurajat crearea partidelor politice. Astfel, în 1875, este înființat Partidul Național Liberal, iar în 1880, Partidul Conservator.

Constituția din 1866 a rămas în vigoare până în 1923, cu trei modificări: 1879 – modificarea articolului 7; 1884 – introducerea titlaturii de Regat și scăderea numărului de colegii electorale; 1917 – votul universal și împrumutarea.

Ca urmare a modificărilor teritoriale, etnice, social-economice și politice aduse de Unirea din 1918, a fost necesară o nouă Constituție, adoptată în 1923. Ea relua multe dintre prevederile celei din 1866, dar venea și cu elemente de noutate. Structura, principiile politice și forma de guvernământ rămăneau neschimbate. În legătură cu teritoriul, România devenea un stat național, unitar și indivizibil, prevederi menite să descurajeze pretențiile expansioniste ale statelor vecine. Puterile în stat erau separate și exercitate de Rege, Guvern, Parlament și instanțe care își mențineau atribuțiile.

Un alt element de noutate se regăsește la prevederile referitoare la proprietate, de această dată fiind admise exproprierile, în caz de utilitate publică. Mai mult, bogățiile subsolului devin proprietate de stat.

Constituția din 1923 introduce un regim democratic în care minoritățile sunt integrate social și politic, iar pluripartidismul este o realitate pe scena politică interbelică.

În perioada 1930–1938, Carol al II-lea încearcă să păstreze aparența unui regim democratic, deși el desfășoară o politică duplicitară în ochii electoratului. Ca urmare, în alegerile din 1937, niciunul dintre partide nu a reușit să obțină prima electorală (40% din voturi). Acest fapt i-a permis regelui să instaureze o guvernare autoritară, bazată pe Constituția din 1938. Aceasta menține prevederile referitoare la teritoriu și forma de guvernământ, formulate în 1923, dar face din rege „capul” statului, anulând astfel principiul separării puterilor în stat.

Un alt element de noutate în Constituție îl reprezintă introducerea capitolului referitor la îndatoririle românilor, care îl precede pe cel referitor la drepturile lor. De asemenea, Constituția din 1938 introducea votul universal, masculin și feminin (femeile pot vota, dar nu pot candida), însă numărul alegătorilor scădea din cauza creșterii majoratului electoral la 30 de ani.

În concluzie, Constituția din 1938 introducea în România regimul autoritar al lui Carol al II-lea, bazat pe cultul personalității (cenzură, propagandă, manifestații publice), dar și pe dispariția pluralismului politic, căci regele hotărăște desființarea partidelor istorice și crearea partidului său, Frontul Renașterii Naționale, de care depindeau toate funcțiile în stat.